

Wraca Bartek z zagranicy... I co dalej?

W polskich szkołach coraz częściej pojawiają uczniowie, którzy wraz z rodzicami wracają z emigracji. Wciąż niewiele jednak wiadomo na temat trudności, z jakimi się spotykają w codziennym szkolnym życiu. Jak udzielać skutecznego wsparcia? Jak pomóc na nowo się zaaklimatyzować, nadrobić różnorodne braki, usprawnić funkcjonowanie w nieznanym środowisku? W artykule, na przykładzie prawdziwej historii, pokażemy, w jaki sposób dyrektor szkoły, nauczyciele i rówieśnicy mogą przyjąć ucznia-emigranta, jak ułatwić mu start – niekoniecznie pierwszy – w polskich warunkach.

Tekst powstał na podstawie wyników projektu badawczego „(Nie)łatwe powroty do domu? Badanie funkcjonowania dzieci i młodzieży powracających z emigracji”, przeprowadzonego przez Fundację Centrum im. prof. Bronisława Geremka i Uniwersytet Jagielloński.

Historia Bartka

Bartek¹ wyjechał z rodzicami do Irlandii, mając trzy lata. Do Polski przyjeżdżał co roku na wakacje lub w trakcie ferii zimowych, podczas których spędzał czas z dziadkami i kuzynami. Bardzo lubił ich odwiedzać, bo mógł rozmawiać z nimi po polsku. W Irlandii w tym języku mówił tylko w domu, z rodzicami. W szkole i na podwórku na co dzień posługiwał się językiem angielskim. Do szkoły poszedł w wieku pięciu lat. Przez swoją nauczycielkę był uważany za zdolnego i pilnego ucznia. Dobrze radził sobie z nauką, był lubiany przez inne dzieci.

Kilka lat później, gdy chłopiec ukończył 11 lat, rodzice zdecydowali, że nadszedł czas powrotu do domu, do Polski. Skończył im się kontrakt, od dłuższego czasu tęsknili też za rodzinnymi stronami. Po powrocie do ojczyzny, 20 sierpnia, zapisali syna do szkoły w sąsiedztwie. Dyrektorka

szkoły nie zapytała o przyczyny pojawienia się nowego ucznia się w szkole. Adres zamieszkania rodziny wskazywał, że dziecko będzie uczęszczało do placówki zgodnie z rejonizacją.

Chłopiec po raz pierwszy pojawił się w szkole 1 września. Po krótkiej rozmowie rodziców z dyrektorką Bartek został skierowany do klasy piątej, mimo że w Irlandii ukończył klasę szóstą. Wychowawczynie z zaskoczeniem powitała nowego ucznia. O tym, że do klasy dołączy nowe dziecko, dowiedziała się rano, przed rozpoczęciem lekcji. Nie otrzymała również informacji na temat doświadczeń migracyjnych chłopca. Gdy nauczycielka poprosiła chłopca o krótkie przedstawienie się, wyglądał na bardzo zdenerwowanego nową sytuacją.

Po kilku dniach Bartek zaczął przychodzić nieprzygotowany na lekcje, sprawiał wrażenie nieobecnego. Wywoływały do

tablicy, nie był w stanie poradzić sobie z prostymi zadaniami, skarżył się, że ich nie rozumie. Spotkało się to z nieprzyjemną reakcją ze strony rówieśników, chłopiec stał się obiektem żartów. Inni uczniowie podśmiewali się z popełnianych przez niego błędów, a także z niektórych nietypowych zachowań, jak np. zwracanie się do nauczyciela po imieniu, chodzenie po klasie w trakcie zajęć. Sytuacja zrobiła się jeszcze bardziej nieprzyjemna, gdy Bartek zwrócił uwagę nauczycielce na to, że jego kolega z ławki ściąga podczas sprawdzianu. Chłopiec stał się obiektem niewybrednych wyzwisk, był wyraźnie osamotniony i zagubiony. W trzecim tygodniu pojawił się w szkole tylko raz. Po kilku dniach nauczyciele zainteresowali się nieobecnością chłopca, a zaniepokojona wychowawczynie zaprosiła rodziców na rozmowę.

Przytoczona historia ilustruje początek błędnego koła, sytuację,

¹ Imię chłopca zostało zmienione.

w której może znaleźć się uczeń razem z rodziną powracający do Polski po kilku latach pobytu za granicą. W przypadku Bartka rodzice zachowali się tak, jakby dziecko było zapisywane do nowej szkoły z powodu zwykłej przeprowadzki w obrębie tego samego miasta lub między miastami w Polsce. Również nikomu w szkole nie przyszło do głowy, by na samym początku, przy wpisywaniu chłopca na listę uczniów, zapytać o powody zmiany szkoły. Ponieważ coraz liczniejsze są przypadki, gdy uczniowie pojawiają się w szkole po okresie pobytu za granicą, wydaje się, że pytanie o ewentualny powrót z emigracji powinien być standardową częścią procedury przyjmowania nowego ucznia do szkoły.

Warto pamiętać, że nie wszyscy rodzice udzielą takich informacji w sposób spontaniczny. Niekiedy obawiają się, że mogą one wpłynąć negatywnie na sytuację dziecka w szkole. Z drugiej strony często też uznają, że nie jest to istotne: mają przeświadczenie, że podobnie jak oni sami, dziecko wraca do domu, czyli do miejsca, które z ich perspektywy jest swojskie i znajome. Nie powinno więc przysparzać żadnych kłopotów – zwłaszcza związanych z adaptacją, różnicami kulturowymi, językiem itd. W przypadku Bartka rodzice mogli uznać, że skoro chłopiec odnosił sukcesy w szkole irlandzkiej, a dodatkowo zna język polski zarówno z pobytów wakacyjnych, jak i z codziennego używania go w domu, to funkcjonowanie w polskiej szkole nie sprawi mu większych problemów.

W świetle wyników naszych badań pierwszy kontakt rodziców ze szkołą jest kluczowy dla skutecznej i możliwie najmniej stresującej adaptacji nowego dziecka w klasie. Rodzice powinni przede wszystkim

poinformować dyrekcję i nowych nauczycieli o dotychczasowej historii edukacyjnej dziecka: zarówno o programie zrealizowanym przez nie za granicą, jak i o jego szczególnych osiągnięciach czy uprawianym hobby. Takie informacje najlepiej zebrać podczas rozmowy z dzieckiem i rodzicami, w trakcie której dyrektor będzie miał możliwość poznania nowego ucznia, będzie mógł również zorientować się, czy dziecko płynnie mówi po polsku i czy posługuje się kompetentnie słownictwem specyficznym dla przedmiotów szkolnych. Jeżeli dyrektor uzna, że uczniowi będzie potrzebna pomoc w wyrównaniu różnic programowych z poszczególnych przedmiotów albo rozwijaniu kompetencji językowych, może od razu poinformować rodziców, że mają prawo o taką pomoc się ubiegać (stosowne regulacje prawne zostaną omówione dalszej części artykułu).

Bez względu na to, czy wstępne spotkanie dyrekcji z dzieckiem i rodzicami odbędzie się w szkole, czy też kontakt będzie tylko zdalny, niezwykle ważne jest, by po przydzieleniu dziecka do konkretnej klasy dyrekcja niezwłocznie poinformowała przyszłego wychowawcę o dołączeniu nowej osoby do klasy. Dyrektor powinien też zainicjować jak najszybszy, bezpośredni kontakt wychowawcy z dzieckiem i jego rodzicami (najlepiej osobisty, lecz jeśli nie ma takiej możliwości, cenny będzie choćby kontakt telefoniczny, mailowy lub *via* komunikatory internetowe).

Przytoczona na wstępie historia ilustruje całkowite pominięcie tego kroku. I znowu, jak pokazują nasze badania, jest ona niestety reprezentatywna dla przeciętnego włączania ucznia o doświadczeniu

migracyjnym do klasy. Nauczyciel poinformowany z wyprzedzeniem o pojawieniu się nowego ucznia powinien zarówno przemyśleć strategię integracji ucznia z zespołem klasowym, przygotować grupę na przyjęcie nowej osoby, a także zebrać informacje o systemie edukacji obowiązującym w kraju, z którego uczeń lub uczennica przyjeżdża. Ostatni element jest nie mniej ważny niż przygotowanie klasy, ponieważ wiedza nauczyciela na temat dotychczasowego środowiska dziecka z całą pewnością ułatwi kontakt z nowym podopiecznym.

Przygotowanie klasy i aktywne wspieranie ucznia powracającego

Dzieci w klasie Bartka nie były przygotowane na pojawienie się nowego ucznia, niewłaściwie interpretowały zachowania chłopca lub ich nie rozumiały, naśmiewały się z jego błędów. Czy takiemu rozwojowi sytuacji dało się zapobiec?

Zabrakło przede wszystkim atmosfery otwartości na odmienność, której stworzenie zależne jest w dużej mierze od nauczyciela. Ponieważ budowanie postawy otwartości, wrażliwości to na ogół proces długotrwały, warto wykorzystywać każdą okazję w codziennym szkolnym życiu, żeby zaszczerpić ją w uczniach. Szczególnie istotne jednak wydaje się zadbanie o tolerancję i otwartość w klasie w sytuacjach mniej standardowych, jaką ciągle jest pojawienie się dziecka, które wcześniej uczyło się w innym kraju.

Jednym ze skutecznych sposobów na przygotowanie klasy jeszcze przed pojawieniem się nowego ucznia w szkole jest wspólne stworzenie pakietu powitalnego, np. w formie krótkiego przewodnika

z najważniejszymi informacjami na temat szkoły: planem budynku, rozkładem dzwonek, datami świąt i ferii, może nawet krótkim przedstawieniem nauczycieli i personelu szkolnego. Przygotowując taki pakiet, uczniowie nie tylko poczują się zainteresowani nowym kolegą, lecz także będą mieli szansę poczuć się kompetentni i odpowiedzialni za pomoc osobie, dla której wszystko w szkole będzie nowe i nieznanne.

Kolejnym kluczowym momentem jest dzień, w którym dziecko po raz pierwszy pojawi się w klasie. Indywidualny kontakt nauczyciela z uczniem, wzbudzenie zaufania dziecka, poczucia bezpieczeństwa i wsparcia może pozytywnie wpłynąć zarówno na jego samopoczucie, jak i wyniki w nauce. W zależności od osobowości ucznia i jego wcześniejszych doświadczeń pierwsze dni mogą być dla niego niezwykle trudne. Warto więc uważnie przyglądać się dziecku i dołożyć wszelkich starań, aby zapobiec sytuacjom, które mogą nasilić stres.

Trudno udzielić uniwersalnych rad, co konkretnie powinien w tym celu robić nauczyciel, wiele zależy od indywidualnych cech i predyspozycji dziecka. Uczniowi odważnemu, pewnemu siebie najlepiej zrobić może np. stworzenie licznych okazji do poznawania nowych osób, opowiadania o sobie. Uczniowi nieśmiałoemu taka intensywna ekspozycja na nowe środowisko może przysporzyć dodatkowego napięcia, które nie pojawiłoby się, gdyby w pierwszych dniach pozwolono mu po prostu poprzyglądać się nieco z boku nowemu otoczeniu. Pamiętajmy, że rolą nauczyciela jest nie tylko wprowadzenie dziecka do zespołu klasowego, lecz także pomoc

w aklimatyzacji i nawiązaniu relacji z rówieśnikami.

Pierwsze spotkanie można rozpocząć od gier integracyjnych. Nowy uczeń nie powinien stawać naprzeciwko klasy i sam przedstawiać się innym; zdecydowanie lepiej zaaranżować sytuację, w której wszyscy, łącznie z nauczycielem, mówią coś o sobie. Niezwykle ważne jest, aby dziecko od pierwszych dni czuło wsparcie ze strony rówieśników. Sprawdzonej praktyką pomagającą osiągnąć ten cel jest wprowadzenie w klasie funkcji opiekuna. Taka osoba będzie pomagać zarówno w nauce, jak i w kwestiach organizacyjnych, związanych z orientacją w przestrzeni szkolnej, a także towarzyskich – ułatwiać odnalezienie się w środowisku rówieśniczym.

Nowego ucznia należy też koniecznie zapoznać z obowiązującymi w szkole i klasie zasadami, a także, co nie mniej istotne, porozmawiać z nim o zwyczajach, jakie obowiązywały w jego dotychczasowej szkole. Wspólne stworzenie kontraktu lub ewentualne przeformułowanie tego, który obowiązywał wcześniej, może pomóc nowemu uczniowi w zrozumieniu zasad panujących w szkole. Pozwoli to uniknąć niezręcznych sytuacji, np. takich jak te, których doświadczył Bartek. Chodzenie po klasie w trakcie lekcji czy komentowanie wypowiedzi nauczyciela są zupełnie naturalne w szkole w Anglii czy Irlandii, a wyrażanie swojego zdania przez uczniów czy reagowanie na zachowania niezgodne z panującymi zasadami (np. na ściąganie) są tam wręcz pożądane.

Krytyczne przyjrzenie się zasadom panującym w obu szkołach (tj. polskiej i dotychczasowej szkole nowego ucznia) może być bardzo

cenne dla wszystkich stron: nie tylko dla nowej osoby, lecz także dla klasy i dla nauczyciela. Pozwala dowiedzieć się, jak funkcjonują zagraniczne szkoły, ale może też stać się źródłem inspiracji i sprowokować cały zespół do otwartej dyskusji, czego tak naprawdę uczniowie i nauczyciele oczekują od siebie nawzajem i jak można byłoby usprawnić ich współpracę.

Na przykładzie historii Bartka widać, że powracające dzieci mają trudność ze specjalistyczną terminologią w języku polskim, a w związku z tym nie radzą sobie również z rozumieniem poleceń. Oczywiście wpływa to negatywnie na wykonanie przez dziecko zadań, co szybko może zacząć obniżać jego motywację do pracy i samoocenę. W tym kontekście niezwykle istotne jest trafne i kompleksowe rozpoznanie kompetencji językowych i wiedzy dziecka z poszczególnych przedmiotów, co powinno być zadaniem całego grona pedagogicznego pracującego z daną klasą szkolną oraz poradni psychologiczno-pedagogicznej. W tym celu warto, by nauczyciele zapoznali się z dotychczas zrealizowanym przez ucznia programem szkolnym – najlepiej jeszcze przed rozpoczęciem nauki, poprzez rozmowę z dzieckiem i jego rodzicami, ewentualnie samodzielnie poszukiwania informacji na temat systemu edukacyjnego w danym kraju.

Obserwując codzienne trudności – niekoniecznie dramatyczne, ale z pewnością liczne i utrudniające normalne funkcjonowanie – z którymi dzieci powracające borykają się na początku polskiej szkolnej drogi, bardzo łatwo nabrać przekonania, że powrót i następujący po nim okres

przejściowy jest wyłącznie trudny i uciążliwy, że nauczyciel powinien skupiać się jedynie na niwelowaniu trudności i pomagać dziecku w nadrabianiu różnorodnych braków. Tymczasem ten przejściowy okres, jakkolwiek trudny, może być czasem bardzo wartościowym i rozwijającym.

Dziecko przyjeżdżające z zagranicy przywozi ze sobą wiele unikalnych doświadczeń i kompetencji, które mogą i powinny stać się jego kapitałem na przyszłość. Ważną rolę nauczyciela jest zauważenie i promowanie tych zasobów. Dostrzegając mocne strony nowego ucznia i dając możliwość ich zaprezentowania na forum klasy, można pomóc mu w budowaniu silnej pozycji wśród rówieśników, wzmacniać poczucie własnej wartości. Wreszcie poczuje się on nie tylko osobą, która stale wymaga pomocy od innych, lecz także kimś, kto ma do zaoferowania coś wartościowego reszcie grupy. Jednym z najbardziej oczywistych atutów uczniów powracających jest biegła znajomość języka kraju emigracji. Można zatem wesprzeć ucznia poprzez traktowanie go na lekcjach jako eksperta językowego, zachęcanie do brania udziału w konkursach czy pomagania koleżankom i kolegom w klasie.

Warto pamiętać też o zainteresowaniach dziecka w dziedzinach takich jak sport czy sztuka. Uczestnictwo w ulubionych zajęciach pozalekcyjnych nie tylko będzie atrakcyjne, lecz także pozwoli na poznanie osób o podobnych pasjach, nawiązanie przyjaźni i wymianę doświadczeń. Znacznie ułatwi to dziecku adaptację w nowym środowisku.

Kolejnym sposobem na docenienie kompetencji dziecka jest tworzenie

okazji, by mogło prezentować swoją unikatową wiedzę na temat kraju migracji. Klasa może np. podczas lekcji wspólnie stworzyć mapę, na której nowy uczeń zaznaczy swoje poprzednie miejsce zamieszkania i opowie o nim, a pozostałe dzieci zaznaczą i opiszą odwiedzone przez siebie zakątki świata lub kraje, do których wyemigrowali członkowie ich rodzin. Poza zgromadzeniem informacji na temat wielu państw i poszerzeniem geograficznej i społecznej wiedzy uczniów, taka zabawa pozwoli uświadomić im, że we współczesnym świecie niemal każdy ma za sobą (lub w swoim najbliższym otoczeniu) krótko- lub długotrwałe doświadczenie migracyjne. Bycie otwartym wobec kulturowej odmienności nie jest więc niczym wyjątkowym, a powinno być wyjściową postawą.

Regulacje prawne

Obecnie warunki podejmowania nauki przez dzieci powracające z emigracji są określone przepisami art. 94a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 ze zm.) oraz rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 lipca 2015 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania do publicznych przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół i placówek osób niebędących obywatelami polskimi oraz obywateli polskich, którzy pobierali naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, a także organizacji dodatkowej nauki języka polskiego, dodatkowych zajęć wyrównawczych oraz nauki języka i kultury kraju pochodzenia (Dz.U. z 2015 r., poz. 1202).

Dzieci i młodzież powracające z emigracji są przyjmowane do

szkół na podstawie dokumentów bez konieczności dokonywania ich nostryfikacji. Uczniowie i uczennice, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do kontynuowania nauki, mają prawo do dodatkowego, bezpłatnego kształcenia w zakresie języka polskiego w formie dodatkowych zajęć w wymiarze nie niższym niż dwie godziny lekcyjne tygodniowo, nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy.

Uczniowie powracający z emigracji mają również możliwość korzystania z dodatkowych zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów nauczania przez okres 12 miesięcy. Łączny wymiar dodatkowych zajęć z języka polskiego i przedmiotowych zajęć wyrównawczych nie może przekroczyć pięciu godzin tygodniowo. Uczniom i uczennicom powracającym przysługuje także prawo do pomocy udzielanej przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia, zatrudnioną w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy.

Jeśli chodzi o dostosowanie warunków przeprowadzania sprawdzianu szóstoklasisty, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego, jest ono możliwe w przypadku niewystarczającej znajomości języka polskiego przez ucznia – m.in. poprzez wykorzystanie odpowiednich środków dydaktycznych (np. słownika dwujęzycznego) oraz odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie tych egzaminów. Taką decyzję może podjąć samodzielnie rada pedagogiczna, co oznacza, że nie jest w tym celu wymagana konsultacja ani z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, ani z kuratorium oświaty.

Wiele różnorodnych czynników wpływa na sytuację dzieci powracających, ale wiele z nich bazuje na braku wiedzy lub świadomości dotyczącej problemów powracających dzieci.

Zebrane przez nas dane pokazały, że programy kształcenia nauczycieli nie zapewniają im wiedzy i praktycznego przygotowania do pracy z dziećmi w sytuacji migracji. Można je zdobyć na szkoleniach i kursach

organizowanych przez placówki doskonalenia nauczycieli oraz przez organizacje pozarządowe.

Halina Grzymała-Moszczyńska

Prof. dr hab., pracownik etatowy Uniwersytetu Jagiellońskiego. Specjalizacja: psychologia religii oraz psychologia kulturowa (ze szczególnym uwzględnieniem adaptacji kulturowej uchodźców i imigrantów).

Prowadzi badania nad procesem akulturacji Polaków wyjeżdżających za granicę oraz cudzoziemców przybywających do Polski. Ponadto prowadzi badania i treningi dotyczące komunikowania i negocjacji międzykulturowych. W zakresie psychologii religii prowadzi badania nad klinicznymi aspektami religijności – rola religii jako czynnika terapeutycznego i salutogennego. Autorka programu i współrealizatorka pierwszych w Polsce studiów podyplomowych „Mentorzy kulturowi” zorganizowanych na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Od 2009 r. prowadzi warsztaty wrażliwości kulturowej dla nauczycieli i nauczycielek

w ramach projektu „W kręgu kultury Islamu” organizowanym przez Polski Komitet ds. UNESCO.

W 2012 r. kierowała i współprowadziła dwie edycje – w Krakowie i w Londynie – warsztatów dla nauczycielek szkół polonijnych w Wielkiej Brytanii, w ramach Letniej Akademii Komunikowania Międzykulturowego organizowanej przez Polską Akademię Umiejętności oraz Uniwersytet Jagielloński.

Autorka jedyne w Polsce podręcznika dla osób pracujących z uchodźcami (2000, *Uchodźcy: Podręcznik dla osób pracujących z uchodźcami* Kraków: Nomos).

Joanna Grzymała-Moszczyńska

Psycholożka, doktorantka w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, trenerka antydyskryminacyjna. W swojej dotychczasowej pracy zajmowała się kwestiami związanymi z powrotami

z emigracji, dyskryminacją w edukacji i diagnozie psychologicznej ze względu na pochodzenie etniczne i doświadczenia migracyjne.

W latach 2010–2011 członkini zespołu realizującego projekt badawczy „Funkcjonowanie poznawcze i językowe dzieci romskich uczęszczających do szkół podstawowych specjalnych i masowych – konteksty społeczne”. Współautorka monografii *Wybrane zagadnienia diagnozy psychologicznej w kontekście wielokulturowości oraz wielojęzyczności dzieci i młodzieży*.

Często prowadzi zajęcia dla nauczycieli i nauczycielek oraz osób zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, które pracują z dziećmi należącymi do mniejszości etnicznych oraz dziećmi migrantami. Współpracuje m.in. z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Polskim Komitetem ds. UNESCO, Polską Akademią Umiejętności (przy prowadzeniu warsztatów dla nauczycielek szkół polonijnych w Wielkiej Brytanii, w ramach Letniej Akademii Komunikowania Międzykulturowego).

E-mail: j.grzymala.moszczyńska@gmail.com

Paulina Szydłowska

Absolwentka Porównawczych Studiów
Cywilizacji UJ, obecnie studentka

w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Realizuje ścieżkę Psychologii Klinicznej Dziecka. Zainteresowana tematyką psychologii rozwoju, szczególnie rozwojem stereotypów i uprzedzeń u dzieci, a także psychologią kulturową, tematyką migrantów i uchodźców.

Prowadzi zajęcia rozwijające kreatywność dla dzieci w różnym wieku w Twórczym Ośrodku Edukacji Kangur. Współpracuje m. in. z Polskim Komitetem ds. UNESCO, prowadząc warsztaty dla nauczycieli

w ramach programu „W kręgu kultury islamu”. Realizowała projekty dotyczące edukacji międzykulturowej oraz edukacji rozwojowej w ramach działań Fundacji Papaya.

E-mail: paulina.m.szydłowska@gmail.com

Joanna Durlik

Doktorantka w Zakładzie Psychologii Eksperymentalnej Instytutu Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, członkini Laboratorium Psychologii Języka i Dwujęzyczności. W ramach studiów doktoranckich zajmuje się poznawczymi mechanizmami dwujęzyczności oraz wpływem, jaki różne konteksty kontaktu z dwoma językami (na przykład nauka języka obcego w szkole, mieszkanie za granicą,

praca w wielojęzycznym środowisku) mogą wywierać na rozwój dwujęzyczności.

Poza pracą akademicką zajmuje się popularyzowaniem wiedzy na temat języka i dwujęzyczności, współtworzy portal internetowy Dwujęzyczność.info.

E-mail: joanna.durlik@uj.edu.pl

Zrozumieć Innego

W czytelnicy i bibliotece Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku osoby zainteresowane mogą otrzymać nieodpłatną książkę naukowo-metodyczną autorstwa dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej i dr Katarzyny Szostak-Król *Zrozumieć Innego. Międzykulturowa kompetencja komunikacyjna w procesie uczenia się języka polskiego jako obcego*.

Monografia poświęcona jest zagadnieniom kształtowania

międzykulturowej kompetencji komunikacyjnej w procesie uczenia się języka polskiego jako obcego dzieci cudzoziemskich różnych narodowości w wieku 7–12 lat, których znajomość języka polskiego sytuuje się na poziomie podstawowym. Treści zawarte w książce są wynikiem analizy literatury naukowej, metodycznej oraz doświadczeń autorek wynikających z pracy z cudzoziemcami.

[Źródło](#)

